

Ivo Čevid
preddiplomski studij arheologije
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Uz 200. obljetnicu rođenja: Šime Ljubić (1822. – 1896.)

(Fotografija: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=37753>)

Don Šime Ljubić rođen je 24. svibnja 1822. godine u Starom Gradu na otoku Hvaru od oca Petra Ljubića i majke Apolonije Scattari, porijeklom Francuskinje. U rodnom gradu završava osnovnu školu s odličnim uspjehom, a gimnaziju pohađa u Dubrovniku i Splitu. Nakon završene gimnazije roditelji ga prisiljavaju na svećeništvo te pohađa bogosloviju u Zadru. Svoj znanstveni rad započinje upravo u Zadru gdje svoje prve radove objavljuje u časopisu *Zora dalmatinska*. Svoj prvi rad o *Ribanju i ribarskom prigovaranju* slavnog Petra Hektorovića, Ljubić objavljuje u 31. broju časopisa *Zora dalmatinska* 1844. godine. U časopisima *Dalmazia* i *Gazzetta di Zara* objavljuje niz članaka u kojima dokazuje smještaj antičkog Pharosa u Stari Grad, a ne u grad Hvar kao što se do tada smatralo. U zadarskom periodu Ljubić piše raspravu *Običaji kod Morlakah u Dalmaciji* u kojoj izražava svoj animozitet prema autonomaštvu. Narodne pjesme s rodnog otoka objavljuje 1845. i 1846. u *Zori Dalmatinskoj* pod naslovom *Narodne pjesme iz ustih naroda na Hvarskom otoku*. Još kao

mładi bogoslov polemizira o numizmatici s Ivanom Zaffronom, koji je kasnije postao šibenskim i dubrovačkim biskupom. Zadarski period ovjenčao je knjigom Petra Hektorovića *Ribanje i ribarsko prigovaranje i razlike stvari složene* izdanom 1846. godine. Bogosloviju završava 1846. te se zaređuje za svećenika Hvarske biskupije 2. veljače 1847. godine. Prva svećenička služba bila mu je dužnost kapelana u rodnom Starom Gradu. Tu skuplja i proučava grčko-ilirski novac, ali i antičke natpise. Njegova numizmatička zbirka postala je kasnije osnova za zbirku Narodnog muzeja u Zagrebu. Također osniva Narodnu čitaonicu bana Jelačića i privatnu gimnaziju u Starom Gradu, te piše brojne članke za domaće i strane novine o potrebama, stanju i težnjama hrvatskog naroda u Dalmaciji. Zbog svog društvenog rada bio je otpušten iz službe 1849. godine. Zbog negodovanja sugrađana vraćen je u službu i dodijeljeno mu je mjesto pomoćnog župnika u Supetru na Braču, a kasnije mjesto župnika u Nerežišćima. U *Arkivu za jugoslavensku povijest* 1852. objavljuje raspravu *Staro dalmatinsko pjenezoslovlje* koja je postavila svojevrсни temelj numizmatici istočne jadranske obale. U Svetu Nedilju na Hvaru vraća se 1852. godine. Na Hvaru je upoznao i njemačku književnicu Idu von Düringsfeld koju je upoznao s narodnim pjesmama otoka o kojima je u Parizu 1858. objavila rad pod naslovom *La poésie populaire dans l'île de Lesina*. Reformom školstva 1854. dolazi do veće potrebe za nastavničkim kadrom te Ljubić odlazi u Beč studirati povijest i geografiju, gdje je boravio naredne dvije godine. 1856. u Beču izdaje knjigu *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia* u kojoj na više od tristo stranica donosi biografije oko stotinu više ili manje poznatih Dalmatinaca. Iste godine u Beču izdaje *Studi archeologici sulla Dalmazia*, a u Rimu *Iscrizioni dalmatine*. Ovim dvjema djelima poslužio se Theodor Mommsen za slavni *Corpus inscriptionum latinorum*. Tadija Smičiklas u svom nekrologu *Život i djela Šime Ljubića* navodi riječi Ljubićevog profesora Jägera: „Ljubić je malo koristi odnio s našeg sveučilišta. Znate, teško je profesoru, kada dođe ovakav već gotov poluččenjak.“ Ova rečenica ilustrira koliko je Ljubić bio cijenjen u tadašnjoj akademskoj zajednici i kakav je utisak kao student ostavljao na profesore.

Po završetku studija vraća se u Split, gdje 1857. postaje profesor u gimnaziji. Uskoro se Ljubić sukobljava s kolegama u gimnaziji oko metodike nastave te profesori Mate Tomašević i Jerolim Cindr prilažu službenu žalbu upravi škole na Ljubića. Ljubić je tada imenovan za člana Carskog i kraljevskog centralnog odbora za istraživanje i čuvanje starih spomenika u Austriji, a 1858. čuvarem Arheološkog muzeja u Splitu. Zbog kleveta i podmetanja, te negativne ocjene od strane nadređenih tijela u Zadru, Ljubić odlazi na ispitivanje u Beč gdje mu je ponuđen rad u Veneciji. Ljubić prihvaća ponudu i 1859. na poziv ministra Bacha odlazi u Veneciju gdje tri godine proučava arhive Mletačke Republike o turskim enklavama Kleku i Sutorini. Iako daleko od Dalmacije, Ljubić je pratio i sudjelovao u političkoj sceni. Izdaje brošure *Risposta all' opuscolo del Sign. Vincenzo Duplancich col titolo: Della civiltà italiana e slava in Dalmazia* i *Intorno la questione dalmatica* 1861. u kojima se obračunava s autonomašima. Od 1861. do 1863. radi u osječkoj gimnaziji, a od 1863. do 1867. u riječkoj gimnaziji gdje 1864. izdaje prvi dio *Ogledala književne poviesti jugoslavjanske*. Za svog boravka u Rijeci 1867. postaje i redoviti

član tek osnovane Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti te biva imenovan za kustosa Arheološkog odjela Narodnog muzeja u Zagrebu, a zatim i ravnateljem 1871. gdje ostaje do umirovljenja 1892. godine.

Ljubić uskoro obnavlja muzej i uređuje zbirku za posjetitelje, a već je u lipnju 1892. Narodni muzej primio svoje prve posjetitelje. Njegova briga za inventar muzeja i samu instituciju muzeja vidljiva je iz korespondencije s vladom i akademijom, gdje je Ljubić više puta tražio novčana sredstva za unaprjeđivanje zbirke i zaštitu eksponata. Osnivao je razne zbirke i pribavljao nove eksponate, kojima je popunjavao fundus. Pozvao je egiptologa profesora Brugscha koji je uredio i popisao egiptološku zbirku muzeja. Ljubić je također održavao korespondenciju s brojnim učenim ljudima diljem Hrvatske koji su ga obavještavali o novim nalazima, ali i iz inozemstva, pa je tako pisao i kritike nekih tadašnjih interpretacija (primjerice kritika interpretacije freski o životu sv. Ćirila i Metoda u bazilici sv. Klementa u Rimu). Vodio je istraživanja na Krku, Samatovcu kod Bizovca, Velikom Bukovcu, Sisku, Grobniku, terenski pregled prostora između Neretve i Vrgorca, kao i brojna druga istraživanja. U više od dvadeset godina njegovog djelovanja u Narodnom muzeju publicirao je brojne radove, baveći se najviše numizmatikom. Bio je osnivač i dugogodišnji urednik *Viestnika hrvatskog arheološkog društva u Zagrebu*, kasnijeg *Vjesnika Arheološkog muzeja u Zagrebu*, u kojem izdaje veliki dio svojih radova. O numizmatici je izdao još dvije posebne knjige: *Opis jugoslavenskih novaca 1875.*, te petnaest godina kasnije *Popis arheološkoga odjela Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu. Numizmatička zbirka od najstarije dobe do cara Dioklecijana*. Upravo je Ljubić zaslužan za razvitak ove discipline u Hrvatskoj, a njegova su djela postavila temelje njezinog razvoja. Brojne radove izdaje i u glavnom glasilu *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, te priređuje radove zbirci akademije *Monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalium*. O njegovom neprocjenjivom radu u venecijanskim arhivima svjedoče *Listine o odnošajih između južnoga Slavenstva i Mletačke Republike*, edicija tiskanih u deset svezaka od 1868. do 1891. u kojima je objavio izvore koji se bave odnosima južnih Slavena s Mlečanima u periodu između 960. i 1469. godine. Još je pisao i o epigrafici, toponimiji, ali i o prapovijesnoj arheologiji. Ljubić je tako prvi Hrvat koji je započeo proučavanje prapovijesti. Osnovao je i prapovijesnu zbirku u Narodnom muzeju u Zagrebu. Potkraj svog života, Ljubić se upoznaje s radom fra Luje Maruna i otkrićima u Biskupiji i Kapitululu kod Knina, te se počinje baviti starohrvatskom arheologijom. Ljubić omogućuje publikaciju slavnog djela don Frane Bulića *Hrvatski spomenici u kninskoj okolici*. Ovo djelo prva je publikacija arheološkog materijala u Hrvatskoj. Također je poticao osnivanje muzeja u Kninu i bio je potpredsjednik Hrvatskog starinarskog društva. Sudjelovao je na prvom Kongresu kršćanskih arheologa u Splitu i Solinu 1894. godine. Poslije umirovljenja povlači se u rodni Stari Grad gdje i umire 19. listopada 1896. godine. Na sprovodu je bila prisutna cjelokupna akademska i stručna zajednica, a pokopan je u mauzoleju na rodnom otoku kojeg je toliko volio. Za sobom je ostavio nekoliko nedovršenih djela o povijesti Splita, Hvara i numizmatici.

Sva djela ovoga velikana hrvatske znanosti ne mogu se nabrojati u ovako ograničenom radu. Iz svega navedenog jasno je da je Šime Ljubić jedan

od najplodnijih znanstvenika svog vremena. Njegov znanstveni rad obuhvaća brojne teme, a njegov je najveći doprinos današnjoj znanosti na polju numizmatike, te odnosima Mletačke Republike s južnim Slavenima i prošlosti otoka Hvara. Iako su brojna njegova promišljanja zastarjela u okvirima moderne historiografije i arheologije, Ljubić je svojim marljivim i neumornim radom napravio put modernoj znanosti i ostavio temelj za buduće generacije, te ga s punim pravom možemo nazvati jednim od otaca hrvatske arheologije i historiografije. Njegova brojna djela, a osobito izdanja izvora, zasigurno će brojnim generacijama arheologa i povjesničara biti polazišna točka.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 17 2022.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti,
godina XVII, broj 17, 2022.

Glavni i odgovorni urednik
Ivan Mrnarević

Zamjenik glavnog urednika
Ivan Ćorić

Uredništvo
Petar Bešlić
Ivan Ćorić
Ivana Đorđić
Ivan Mrnarević
Stanka Mujo
Filip Šimunjak
Marko Zidarić

Urednici pripravnici
Tomislav Bilić
Marija Biščan
Ivan Mudrovčić
Tijana Vokal

Redakcija
Petar Bešlić
Tomislav Bilić
Marija Biščan
Ivan Ćorić
Ivana Đorđić
Ivan Mrnarević
Ivan Mudrovčić
Stanka Mujo
Filip Šimunjak
Tijana Vokal
Marko Zidarić

Tajnik Uredništva
Petar Bešlić

Recenzenti
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Irena Bratičević
dr. sc. Neven Budak
dr. sc. Ivana Buljan
dr. sc. Ivana Gubić
dr. sc. Sanja Lazanin
dr. sc. Ana Pavlović

dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Kornelija Jurin Starčević
dr. sc. Goran Sunajko
dr. sc. Filip Šimetin Šegvić
dr. sc. Zrinka Pešorda Vardić

Lektura za hrvatski jezik
Jozo Akrap
Tina Čatlaić
Mislav Graonić
Lea Ivanković
Lorena Lelek
Marija Mrnjavac
Martina Perak
Nika Pulig
Josipa Skenderović
Darko Vasilj
Jakov Zidarić
Matea Žnidarec

Lektura za engleski jezik
Anamarija Brusić

Oblikovanje
Marko Maraković, FF-press

Prijevod s engleskog jezika
Ivan Mrnarević
Marko Perišić
Filip Šimunjak

Prijevod s mađarskog jezika
Saša Vuković

Izdavač
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

Tisak
Studio Moderna d.o.o.

Naklada
Tiskano u 100 primjeraka.

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim radovima izražavaju isključivo stavove i mišljenja autora i ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdavanje ovog časopisa financirano je novcem dobivenim na natječaju za studentske projekte Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i sredstvima koje je ustupio Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta.

Redakcija časopisa Pro tempore iskreno zahvaljuje Odsjeku na financijskoj podršci.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva

Odsjek za povijest
(za: Uredništvo Pro tempore)
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb

Kontakt

casopis.protempore@gmail.com

Web-stranica

<https://protempore.ffzg.unizg.hr/>